

ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІВИДАВНИЧИХ РЕЗЕРВІВ — ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ВИДАВНИЦТВ

21 червня 1968 р. Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про переведення державних видавництв на нову систему планування і економічного стимулювання». На основі цієї постанови наказом Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР три республіканських видавництва, найбільше підготовлені до роботи в умовах нової системи, — «Дніпро», «Веселка» та «Будівельник» — з 1 квітня 1969 р. були переведені на роботу за новими методами господарювання. Для них були розроблені спеціальні планово-облікові форми, зміст яких спрямовано на зміцнення і поглиблення внутрівидавничого господарського розрахунку, затверджено індивідуальні нормативи відрахувань у фонди економічного стимулювання та плати за виробничі фонди.

Переходу цих видавництв на нову систему господарювання передувала належна підготовча робота. На основі аналізу редакційно-видавничої діяльності були виявлені найбільш вагомі для кожного з них резерви підвищення ефективності роботи і розроблені заходи по їх впровадженню.

Значну увагу було звернено на зміцнення господарського розрахунку в усіх підрозділах та забезпечення його дієвості. Для цього видавництва дещо перебудували свою економічну роботу. Якщо в доперехідний період основну увагу було спрямовано на підвищення рентабельності видавництва в цілому, то в нових умовах роботи зросла відповідальність за госпрозрахункові наслідки діяльності кожного з його підрозділів. На основі тематичного плану випуску літератури до редакцій доводяться показники собівартості кожного видання. Відповідні планові показники розраховуються на рік і уточнюються по кварталах. Економічні служби видавництва ведуть оперативний облік витрат по виданнях кожної редакції.

Важлива роль у зміцненні внутрішнього господарського розрахунку належить стимулюючим фондам видавництв: матеріального заохочення, соціально-культурних заходів і житлового будівництва та видавничої техніки. За рахунок цих фондів видавництво може здійснювати технічне удосконалення редакційно-видавничого процесу, поліпшувати умови праці та побуту своїх працівників. Разом з тим видавничі фонди відіграють важливу роль у матеріальному стимулюванні працівників і є основою економічного стимулювання роботи видавництва в цілому.

Основне завдання нової системи економічного стимулювання у видавництвах — задоволення все зростаючих потреб радянського народу у друкованій продукції, підвищення ідейно-політичного, наукового і художнього рівня видань, якості їх поліграфічного виконання при одночасному поліпшенні всіх економічних показників роботи видавництв. Від переходу на нові умови роботи повинні збільшитися прибутки видавництв, оплата праці їх працівників та розміри відрахувань у державний бюджет.

Нова система господарювання та заходи, розроблені у видавництвах, створили об'єктивні передумови підвищення ефективності їх діяльності. Наскільки видавництва реалізували ці можливості, свідчать наслідки їх роботи в нових умовах господарювання.

За час від початку впровадження нової системи планування і економічного стимулювання видавництва художньої літератури «Дніпро» та «Веселка» досягли певних успіхів у роботі.

	«Дніпро»			«Веселка»		
	1968 р.	1969 р.	1970 р.	1968 р.	1969 р.	1970 р.
Кількість назв	200	191	159	193	204	203
Обсяг, арк.:						
видавн.	3009	3245	2853	976,9	962,7	931,4
друк.	2965	3241	2775	1125,2	1114,3	1097,7
Тираж, тис. прим.	6067	6140	5583	23240	28602	25373
Аркуші-відбитки, тис.:						
видавн.	107101	116482	105756	62512	69634	72892
друк.	100625	112440	101888	71911	80659	82608
Собівартість, тис. крб.	2734	3146	2796	2071,9	2428	2478
Номінал, тис. крб.	4267	5213	4926	3806	4256	4515
Прибутки, тис. крб.	466	765	886	683	765,6	911,6
Реалізація, тис. крб.	3201	3911	3694	2755	3194,9	3386

Збільшилися прибутки, підвищилась рентабельність, знизилась собівартість продукції, кількість збиткових видань, сума збитків по них. У видавництві «Дніпро», наприклад, незважаючи на зменшення обсягу продукції з 107,1 млн. у 1968 р. до 105,8 млн. видавничих аркушів-відбитків у 1970 р., маса прибутку за цей період значно збільшилась. На 33,4% порівняно з 1968 р. збільшився прибуток і у видавництві «Веселка». Ріст прибутків видавництв дав можливість збільшити розмір відрахувань їх у державний бюджет. За рахунок виплат з фонду матеріального заохочення зросла заробітна плата видавничих працівників. Впровадження внутрівидавничого господарського розрахунку підвищило матеріальну зацікавленість та матеріальну відповідальність кожної редакції, кожного працівника за результати своєї роботи, за наслідки діяльності видавництва в цілому.

Хоч у видавництвах, переведених на нову систему планування і економічного стимулювання, собівартість не є директивним показником, та свого значення як важливого економічного показника видавничо-господарської діяльності вона не втратила. Саме рівень собівартості видавничої продукції найбільш точно характеризує досягнення видавництв у використанні резервів підвищення ефективності їх роботи. Як відомо, номінальні ціни по деяких групах видань значно відірвані від фактичних видавничих затрат, а тому висока рентабельність ряду видань не завжди свідчить про раціональне використання наявних матеріальних та грошових ресурсів, тобто про економічність видань і ефективність виробництва.

Як показує аналіз собівартості продукції, поряд з певними успіхами, яких видавництва досягли в нових умовах господарювання, вони ще далеко не повністю використовують внутрішні резерви і не завжди керуються важливими госпрозрахунковими принципами, дотримання яких забезпечує досягнення максимальних результатів при найменших затратах. У видавництві «Веселка», наприклад, собівартість 1000 видавничих аркушів-відбитків у 1970 р. підвищилась проти 1968 р. на 2,3%. Номінал їх за цей час зріс на 6,6%. Звичайно, зміни в тематиці видавництв (випуск видань, дорожчих за номінальною вартістю) приводять до росту прибутків. Але не цей фактор повинен бути основою підвищення рентабельності роботи видавництва. В сучасних умовах

господарювання не можна обмежуватися високою рентабельністю лише окремих видань з тематичного плану видавництва.

Підвищення економічної ефективності виробництва треба домагатися насамперед найбільш повним використанням усіх резервів — така вимога поставлена XXIV з'їздом КПРС. Справа дальшого розвитку видавничої діяльності, підвищення її ефективності вимагає творчого підходу до питання зниження собівартості кожного видання, особливо планово збиткового. Та на це видавництва, на жаль, ще не спрямовують належної уваги. І хоч за останні роки кількість збиткових видань у видавництвах дещо зменшилась, проте їхня питома вага ще досить значна у книжковому асортименті видавництв. У 1969 р. кількість збиткових видань становила у видавництві «Веселка» 75 назв, або 40,8% загальної кількості видань, у видавництві «Дніпро» кількість видань зі сумою збитків від 1 тис. крб. і більше — 72 назви, або 37,2%.

Зменшення кількості нерентабельних видань та суми збитків по них є важливим резервом економії у видавництвах. Планово збиткові та малорентабельні видання потребують особливої уваги щодо їх художньо-технічного оформлення, поліграфічного виконання, обсягу та тиражності. Проте у названих видавництвах трапляється, що по таких виданнях обсяги збільшуються проти запланованих, а тиражі зменшуються (таблиця).

Вплив обсягу і тиражу видань на госпрозрахункові наслідки

Автор, назва твору	Обсяг, арк.				Тираж, тис.		Економ. результат, тис. (прибуток «+» збиток «-»)	
	вид.		друк.		план.	факт.	план.	факт.
	план.	факт.	план.	факт.				
В. Драгунський, «Денисові оповідання»	14,0	14,7	20,0	20,5	30,0	30,0	+0,3	-1,1
Зб. «Люба мати»	4,0	4,3	5,0	10,1	50,0	30,0	+0,5	-3,8
З. Лібман, «Агонія сміху»	18,0	23,0	18,5	20,8	6,0	2,0	-6,6	-8,9
Б. Лобач-Жученко, «Марко Вовчок»	20,3	25,9	21,7	24,9	8,5	8,5	-6,4	-9,5
О. Підсуха, «Твори»	16,5	16,4	17,8	20,2	7,0	3,5	-5,6	-7,6
В. Швець, «Межень»	16,6	17,2	24,5	23,9	4,0	4,0	-5,4	-8,4

Це свідчить про відсутність належного контролю і порушення планової дисципліни, що негативно відбивається на економічних наслідках роботи цих видавництв.

Збільшилися порівняно з 1968 р. затрати видавництв на авторський гонорар. У 1970 р. у видавництві «Дніпро» на 1 вид. арк. припадало 281,5 крб. авторського гонорару проти 279 крб. у 1968 р., а у видавництві «Веселка» — відповідно 477,9 проти 407,3 крб. Якщо взяти до уваги, що в структурі видавничої собівартості гонорарні затрати становлять у видавництві «Дніпро» — 30,8, а у видавництві «Веселка» — 18,5%, то зрозуміло, наскільки важливою є правильна політика цих видавництв щодо визначення авторського гонорару та дотримання передбачених договором обсягів рукописів. Та не завжди видавництва при визначенні гонорарної ставки належно використовують надані їм права. Незважаючи на встановлення з 1 січня 1969 р. проміжних ставок авторського гонорару, у видавництві «Дніпро», наприклад, майже

всі твори оплачуються з розрахунку 300 крб. за авторський аркуш. Великі затрати на авторський гонорар переважно художникам і у видавництві «Веселка».

Більшість художніх творів оплачується за високими ставками, що не завжди відповідає їх якості. Такі твори часто вимагали великої авторської і видавничої правки. Заявки книготорговельних організацій на деякі з них не досягають навіть тиражу звичайного видання. Окремі видання залежуються на полицях книгарень. А питання поліпшення якості художнього оформлення дитячої літератури не сходить з порядку денного видавництва «Веселка». Собівартість таких видань висока, і навіть при звичайних тиражах вони дають збитки.

І надалі актуальним залишається питання раціонального художньо-технічного оформлення видань, хоч видавництва чимало зробили у цьому відношенні. Видавництво «Веселка» намічає удосконалення випуску дитячої літератури у твердій оправі. Комісією наукової організації праці у видавництві «Дніпро» розроблено ряд заходів, спрямованих на раціональне використання площі друкарського аркуша, економії паперу при одночасному поліпшенні конструкції книжки.

Та коефіцієнт місткості друкарського аркуша у цих видавництвах все ще залишається низьким:

	1968 р.	1969 р.	1970 р.
«Дніпро»	1,064	1,035	1,056
«Веселка»	0,869	0,863	0,882

У видавництві «Веселка» велика кількість видань містить дробові частини аркуша: $\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{3}{4}$, — що притаманне не тільки виданням малого обсягу для дітей дошкільного віку.

Автор, назва твору	Обсяг, арк.	
	друк.	вид. фіз.
Г. Альтов, «Легенди про зоряних капітанів»	5,29	4,875
Б. Антоненко-Давидович, «Как оно начиналось»	8,07	6,125
Бастіан Горст, «На слизькій стежці»	20,52	12,375
Ю. Логвин, «Далеким шляхом»	3,59	4,75
М. Петренко, «Не називаю її раєм»	6,02	4,375

Це призводить до зайвих витрат паперу, ускладнює виготовлення поліграфічними підприємствами таких замовлень та збільшує їх собівартість.

При обмежених лімітах на папір зменшення обсягу видань та раціональне використання площі друкарського аркуша — важливий резерв збільшення випуску творів, потрібних читачеві. Видавництва, де цим питанням приділено належну увагу, досягнули певних успіхів.

Значний вплив на економічні наслідки роботи видавництва має рівень редакційної підготовки видань. Робота редакційного персоналу видавництва характеризується не лише ідейно-політичним, науковим та художньо-технічним рівнем відредагованих рукописів, а й якістю підготовки їх до здачі на виробництво.

У деяких видавництвах, внаслідок недосить якісної редакційної підготовки рукописів та незадовільного набору, значна кількість видань вимагає 2—3 коректур. У видавництві «Дніпро» за 1968—1970 рр. спостерігаємо зменшення кількості видань, підписаних до друку з першої верстки, з 46,3% у 1968 р. до 39,2% у 1969 і 36,0% у 1970 р.; кількість видань, підписаних до друку з другої коректури, зросла

з 46,7% у 1968 р. до 55,0% у 1970 р., а кількість третіх коректур збільшилась з 6% у 1968 р. до 9% у 1970 р. і це при тому, що з усієї кількості випущеної літератури 50—60% становлять перевидання. У видавництві «Веселка» всі книжки, що виготовляються офсетним способом друку, і видання, обсяг яких складає 2 друк. арк. і менше, проходять гранковим методом. Звичайно, все це не сприяє прискоренню проходження видань. У видавництві «Дніпро» для видань зі середнім обсягом 17 вид. арк. і тиражем 30 тис. прим. він триває 1,2 року; у видавництві «Веселка», де середній обсяг видань 4,5 вид. арк., а тираж 140 тис. прим. — 1,5 року. Це негативно відбивається на розмірі обігових коштів видавництв, їх оборотності та ефективності використання. У видавництві «Дніпро» в 1970 р. наднормативні обігові кошти становили понад 50 тис. крб., у видавництві «Веселка» — 84,3 тис. крб.

Наявність наднормативних обігових коштів погіршує фінансовий стан видавництва, зменшує і розмір стимулюючих фондів. Неуважне ставлення окремих працівників видавництва до якості підготовки рукописів та поліграфічного виконання замовлень спричиняється до втрат від браку. За даними видавництв «Веселка» та «Дніпро», втрати від браку за останні три роки становлять 7 тис. крб. Сума непродуктивних витрат у 1969 р. — 6256,0 крб. проти 2057 у 1968 р.

Великих збитків зазнають видавництва і через наднормативну правку. У видавництві «Дніпро» за 1970 р. вони становили 5264 крб.

Ліквідація непродуктивних видатків і втрат, якісна редакційна підготовка рукописів, їх раціональне художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання, економія з кожного елементу собівартості — важливі резерви підвищення ефективності роботи видавництв. Найбільш повне їх використання забезпечить дієвість господарського розрахунку у видавництвах, поліпшення економічних наслідків їх роботи.

S. S. KRILOSHANSKAYA, V. V. DINKEVYCH

**THE USE OF THE RESERVES WITHIN THE PUBLISHING HOUSE —
IS THE MAIN FACTOR OF THE INCREASE OF THE EFFECTIVENESS
OF THE WORK OF THE PUBLISHING OFFICES**

Summary

The article is dealing with the question of cutting the publishing production costs at every element of expenditure. The analytical data show at the reserves of the increase of the effectiveness which are within the publishing houses, show the ways of their use.
